

BOLYAI ANYANYELVI CSAPATVERSENY
ORSZÁGOS DÖNTŐ-SZÓBELI (2024. DECEMBER 14.)

3. osztály
PONTOZÁSI ÚTMUTATÓ

Az egyes szavak, kifejezések magyarázatával, illetve a kifejtendő kérdésekre adott válaszmintákkal természetesen csak a leginkább elvárható, a legvalószínűbb lehetséges válaszokat közöljük. Mérlegelés alapján minden jó válasz elfogadható.

Az itt következő három feladatot 20 perces felkészülési idő után kell a zsűri előtt előadnotok. Az első két feladat ismertetésére legfeljebb 4 perc, a 3. feladat bemutatására legfeljebb 3 perc áll rendelkezésre.

1. feladat (5 pont)

Olvassátok el az alábbi részletet, majd válaszoljatok a kérdésekre!

Fekete István: Április

A tavasz eleje jól kezdődött. Sok esővel. Megmozdult a vetések és rétek világa, zsendültek a fűvek és fák, sárgult a gólyahír, és a békanemzetség zenekara már összetanult muzsikával köszöntötte Szent György havát, mely tudvalevőleg egyúttal a Bika hónapja is. Szomszédunkba megjöttek a gólyák. Hárman. A harmadik lehet idegen is, lehet, hogy a tavalyi fiakból való, de a fészek békéjét alaposan megzavarta. Csak azért is odaszállt a régi pár mellé, alig tudták kiebrudalni. Állandóan a kémény körül keringett, és látható irigységgel szemlélte a másik kettőt, akik hangos kelepeléssel és összébújjással igyekeztek bizonyítani, hogy a házibarát intézményét nem hajlandók gólyailag tisztességes állapotnak minősíteni. Ez azonban nem zavarta a házibarát jelöltet. Leszállt a szomszéd kéményére, és várt.

- 1) Melyik hónap Szent György hava?

Megoldás: Április. (1 pont)

- 2) Mi az a gólyahír? Honnan kapta a nevét?

Megoldás: Egy kertben is növe vadvirág. Azért ez a neve, mert virágzása tavasszal egybeesik a gólyák visszaköltözésével. (1 pont)

- 3) Mit jelent a kiebrudalni kifejezés?

Megoldás: Elzavarni, kidobni, elkergetni stb. (1 pont)

- 4) Melyik az az egy tulajdonság, amelyik leginkább jellemző a harmadik gólyára? Választásotokat indokoljátok is meg!
erőszakos barátságos kitartó türelmetlen

Megoldás: Kitartó. Alig lehetett kidobni, majd állandóan/sokáig/folyamatosan a pár körül keringett, nem hagyta magát elzavarni, várt. (Nem erőszakos, hiszen nem támadja meg a másik két gólyát. Nem barátságos, mert erre sem utal semmi, de a fészek békéjét megzavarta. Nem is türelmetlen, sőt éppen türelmesen vár.) (A „kitartó” tulajdonság 1 pont; a helyes indoklás 1 pont.)

2. feladat (16 pont)

Az alábbi szópárok jelentése hasonló, de mégsem pontosan ugyanaz. Magyarázzátok meg, hogy mi a különbség a párokba állított szavak között!

- a) *bátorság – vakmerőség*

Megoldás: A 'bátorság' mindenképpen jó tulajdonság; a gyávaság ellentéte. Valamilyen jó dolog érdekében való bátor cselekvést jelent, kiállást valami mellett vagy valaki megvédelmezését. A bátor ember ismeri a veszély mértékét, de például önzetlenségből legyőzi a félelmét. Ellenben a vakmerőség meggondolatlanságból fakad. A vakmerő értelmetlenül kockáztatja a testi épségét, az életét stb. Az is lehet, hogy butaságból tesz valamit, mert nem fogja fel a veszélyt. (2 pont a két kifejezés értelmezéséért, és további 2 pont a kettő közötti különbség helyes magyarázatáért.)

- b) *füllent – hazudik*

Megoldás: Mindkettő jelentése az, hogy valótlan állít. A füllentés azonban kisebb, ártalmatlanabb 'lódítás'. Jellemzően kisgyerekekre mondjuk, hogy füllent, amikor például valami kisebb csínytevést nem mer bevallani. A füllentésben nincs rossz szándék vagy komoly károkozás. Bocsánatos bűn. A hazugság nagyobb dolgokkal van kapcsolatban. Benne lehet a rosszindulat, az önzés és a számítás. (2 pont a két kifejezés értelmezéséért, és további 2 pont a kettő közötti különbség helyes magyarázatáért.)

- c) *megszeppen – megrémül*

Megoldás: Mindkettő azt jelenti, hogy 'megijed'. A megszeppenés csak egy kisebb mértékű ijedség, kisebb elbátortalanodás. Ezzel szemben a megrémülés erősebb érzelem, és valamilyen súlyosabb fenyegetés váltja ki. Aki megrémül, az adott esetben akár az életét is féltheti, illetve veszélyben érezheti. (2 pont a két kifejezés értelmezéséért, és további 2 pont a kettő közötti különbség helyes magyarázatáért.)

d) *okos – ravasz*

Megoldás: A két kifejezésben a közös, hogy akire használjuk, annak sok esze, tudása van; eszes, értelmes, intelligens stb. Az 'okos' jelző mégis pozitívabb: akire ezt mondjuk, lehet tanult, művelt, de jelentheti azt is, hogy általában okosan él, cselekszik, azaz természeténél fogva értelmes ember. A ravasz okosságában mindig van valami rosszindulat, számítás. Az ilyen személy az intelligenciáját általában rosszra használja, mások megtévesztésére. **(2 pont a két kifejezés értelmezéséért, és további 2 pont a kettő közötti különbség helyes magyarázatáért.)**

3. feladat (12 pont)

Találjatok ki egy rövid kis jelenetet, történetet „*Az ígéret szép szó, ha megtartják, úgy jó.*” közmondás értelmének, tanulságának bemutatására, majd a zsűri előtt adjátok elő legfeljebb 3 percben!

Pontozás:

A jelenetre kapható maximális **12 pont** az alábbi részpontokból áll:

- a kapott közmondás, szólás megértése és helyesen értelmezett, alkalmazott előadása: **3 pont**
- a jelenet kidolgozottsága, az időkeret arányos kitöltése: **3 pont**
- az előadás ötletessége, kreativitás: **3 pont**
- a kommunikáció (akár nem verbális) minősége, érthetőség, világos közlés: **3 pont**

BOLYAI ANYANYELVI CSAPATVERSENY
ORSZÁGOS DÖNTŐ-SZÓBELI (2024. DECEMBER 14.)

4. osztály
PONTOZÁSI ÚTMUTATÓ

Az egyes szavak, kifejezések magyarázatával, illetve a kifejtendő kérdésekre adott válaszmintákkal természetesen csak a leginkább elvárható, a legvalószínűbb lehetséges válaszokat közöljük. Mérlegelés alapján minden jó válasz elfogadható.

Az itt következő három feladatot 20 perces felkészülési idő után kell a zsűri előtt előadnotok. Az első két feladat ismertetésére legfeljebb 4 perc, a 3. feladat bemutatására legfeljebb 3 perc áll rendelkezésre.

1. feladat (5 pont)

Móra Ferenc egyik elbeszéléséből idézünk. Olvassátok el a részletet, majd válaszoljatok a kérdésekre!

Az én gyermekkoromban két gazdag embere volt a mi kis városunknak. Egytestvérek voltak, a fiatalabbnak Tót Gáspár, az öregebbnek Tót Antal volt a becsületes neve. De a fiatalabbat csak Fukar Tótnak, az öregebbet csak Sebaj Tótnak nevezte mindenki. Fukar Tót arról volt híres, hogy még a kanárimadárnak is szemenkint olvasta ki a kendermagot. Sebaj Tótot meg azért hívták így, mert ha szegény ember panaszkodott neki a baját, azt mind azzal vigasztalta meg:

– Sebaj, barátom, neked is van, amíg nekem ad az Isten!

Soha tőle hiába nem kért senki. De még kérni sem kellett tőle, mert ha hírért hallotta valaki bajának, maga sietett oda a segítséggel:

– Sebaj, atyámfia, megtámasztlak én addig, amíg a magad lábán meg bírsz állni.

De két határban nem beszéltek az emberek Sebaj Tótról, csak kalaplevéve.

- 1) Mi az alapvető különbség a két testvér jelleme között?

Megoldás: Gáspár önző volt, nem segített soha senkinek, bár jó módú lévén megtehetette volna. Ellenben Antal segítőkész volt, önzetlen, azaz ellentéte az öccsének. **(1 pont)**

- 2) Mit jelent, illetve hogyan kell érteni azt a mondatot, hogy: „a kanárinak is szemenkint olvasta ki a kendermagot.”?

Megoldás: A kijelentésben valószínűleg van egy kis túlzás, mert szó szerint azt jelenti, hogy egyenként megszámlálva adagolta ki a kanárimadárnak a magot. Ez arra utal, hogy rettenetesen nehezen adott bárkinek is bármit, 'fogához verte a garast', szűkmarkú volt stb. **(1 pont)**

- 3) Miért hívták az öregebb testvért Sebaj Tótnak?

Megoldás: Azért, mert ha valaki bajban volt, azonnal megpróbálta megvigasztalni. Így jelezte, hogy kész segíteni neki, így próbálta megnyugtatni (hiszen a sebaj azt jelenti, hogy 'semmi baj' – ennek a rövidebb formája). **(1 pont)**

- 4) Mit ért az alatt Sebaj Tót, hogy „megtámasztlak én”?

Megoldás: Úgy érti, hogy 'megsegítelek', 'támogatlak'. Tehát jelképesen értendő. **(1 pont)**

- 5) Mit jelent a szöveg utolsó mondata?

Megoldás: Azt jelenti, hogy csak tisztelettel beszéltek róla. A kalap levétele a tisztelet (a köszönés) kifejezése. Tehát nem arról van szó, hogy egyáltalán nem beszéltek róla, hanem arról, hogy „nem beszéltek róla másképp, csak tisztelettel”. **(1 pont)**

2. feladat (16 pont)

Az alábbi szópárok jelentése hasonló, de mégsem pontosan ugyanaz. Magyarázzátok meg, hogy mi a különbség a párokba állított szavak között!

- a) *takarékos* – *szűkmarkú*

Megoldás: A kettőben a közös, hogy 'óvatosan ad ki pénzt a kezéből'. A különbség, hogy a 'takarékos' jó tulajdonság, mert azt jelenti, hogy okosan bánik a pénzzel, nem pazarol. A szűkmarkú ember ellenben nem ad másoknak. Azaz nincs benne segítőkészség. Nem okosságból ragaszkodik a pénzhez, hanem irigységből. **(2 pont a két kifejezés értelmezéséért, és további 2 pont a kettő közötti különbség helyes magyarázatáért.)**

- b) *büszke* – *öntelt*

Megoldás: A kettőben a közös, hogy kifejezi azt az örömet, jó érzést, ami az emberben van valamilyen jó tulajdonsága vagy jó eredménye, teljesítménye miatt. A 'büszke' inkább jó tulajdonság, mert annak inkább van jogos alapja, és nem mértéktelen. Továbbá az ember lehet büszke másokra is. Ellenben az öntelt személy csak magával van eltelve, csak magára „büszke”, éspedig aránytalan, túlzott mértékben, ami rossz tulajdonság. Lehet

alapja az önteltségének is, de gyakran előfordul az is, hogy valakinek még csak oka sincs rá, hogy öntelt legyen. **(2 pont a két kifejezés értelmezéséért, és további 2 pont a kettő közötti különbség helyes magyarázatáért.)**

c) *iparkodik – kapkod*

Megoldás: Mindkettő jelent olyasmit, hogy 'igyekszik'. Azaz mindkettő utalhat a cselekvés, tevékenység gyors elvégzésére. Azonban aki 'iparkodik', az ettől még jól végzi, amit csinál. Azt is jelenti ez az ige, hogy igyekszik jól végezni a dolgát, törekszik, buzgólkodik jól csinálni valamit; tehát mindenképpen pozitív a jelentése. Aki kapkod, az jellemzően túl gyorsan, átgondolatlanul cselekszik, és eséllyel el is rontja, amit csinál. Valószínűleg azért kapkod, mert időszűkében van, vagy mert türelmetlen; ez tehát negatív jelentésű. **(2 pont a két kifejezés értelmezéséért, és további 2 pont a kettő közötti különbség helyes magyarázatáért.)**

d) *megdorgál – leteremt*

e) **Megoldás:** Mindkét szó leszidást jelent. A fő különbség a mértékben van. A dorgálás csak kisebb szemrehányást jelent – nyilván valamilyen kisebb hibáért, mulasztásért. Lehet valakit, például egy kisgyereket szeretettel megdorgálni. Akit viszont leteremtének, azt nagyon megszidják. A leteremtésben benne van a düh is. Általában valami nagyobb bűn váltja ki. **(2 pont a két kifejezés értelmezéséért, és további 2 pont a kettő közötti különbség helyes magyarázatáért.)**

3. feladat (12 pont)

Találjatok ki egy rövid kis jelenetet, történetet a „*Ki mint veti ágyát, úgy alussza álmát.*” közmondás értelmének, tanulságának bemutatására, majd a zsűri előtt adjátok elő legfeljebb 3 percben!

Pontozás:

A jelenetre kapható maximális **12 pont** az alábbi részpontokból áll:

- a kapott közmondás, szólás megértése és helyesen értelmezett, alkalmazott előadása: **3 pont**
- a jelenet kidolgozottsága, az időkeret arányos kitöltése: **3 pont**
- az előadás ötletessége, kreativitás: **3 pont**
- a kommunikáció (akár nem verbális) minősége, érthetőség, világos közlés: **3 pont**

BOLYAI ANYANYELVI CSAPATVERSENY
ORSZÁGOS DÖNTŐ-SZÓBELI (2024. DECEMBER 14.)

5. osztály
PONTOZÁSI ÚTMUTATÓ

Az egyes szavak, kifejezések magyarázatával, illetve a kifejtendő kérdésekre adott válaszmintákkal természetesen csak a leginkább elvárható, a legvalószínűbb lehetséges válaszokat közöljük. Mérlegelés alapján minden jó válasz elfogadható.

Az itt következő három feladatot 20 perces felkészülési idő után kell a zsűri előtt előadnotok. Az első két feladat ismertetésére legfeljebb 4 perc, a 3. feladat bemutatására legfeljebb 3 perc áll rendelkezésre.

1. feladat (5 pont)

Egy jól ismert történetnek idézzük az elejét. Olvassátok el, majd válaszoljatok a kérdésekre!

„Kevély Kereki történetét a nagyapámtól hallottam. Ő volt a legmódosabb ember a szentmártoni határban, ahol a nagyapám zsellérkedett. Házainak, pusztáinak, majorságainak maga se tudta számát. Négylovas hintón járt tán még az udvarra is, aranyból volt tán még a csizmavakaró kése is. No, ez nem lett volna hiba, csak hogy a kevélysége még a gazdagságánál is nagyobb volt Kereki uramnak. – Aki pénzes, legyen kényes – ez volt a szavajárása, s ugyancsak tartotta is magát ehhez a törvényhez. Eszéért, érdemeiért senkit meg nem süvegelt, hanem azt megkívánta, hogy őelőtte mindenki lekapja a fejénvalót, akinek kevesebb a garasa az övénél. Arra aztán ő is rávicsorította a fogát nagy leereszkedően, hanem a süvegét akkor se billentette meg. – Ha én mindenkinek visszaköszönnék: mindig járna a karom, mint az ingaóra sétálója – szokta mondogatni kevélyen.”

(Móra Ferenc novellája alapján)

1) Mit jelentenek, hogyan értelmezhetők a szöveg alábbi (aláhúzott) szavai, kifejezései?

a) *legmódosabb*

Megoldás: Azt jelenti: 'leggazdagabb', 'neki volt a legnagyobb vagyona'. **(1 pont)**

b) *senkit meg nem süvegelt*

Megoldás: Azt jelenti, hogy senki előtt nem emelte meg a süvegét, ami pedig arra utal, hogy senkit nem tisztelt, illetve senkinek nem köszönt. **(1 pont)**

c) *leereszkedően*

Megoldás: Nyájasan, kedvességet mutatva. Kevésbé fölényesen, kevésbé beképzelten. Az alacsonyabb rangú emberhez barátságosan odafordulva (esetleg csak képmutatásból, színlelt jóindulattal). **(1 pont)**

d) *az ingaóra sétálója*

Megoldás: Az ingaóra ingája. **(1 pont)**

2) Melyik híres költőnk jelenik meg ennek a történetnek (az itt nem idézett) folytatásában?

Megoldás: Petőfi Sándor (mint vándordíák megleckézteti Kereki urat). **(1 pont)**

2. feladat (16 pont)

Az alábbi szópárok jelentése hasonló, de mégsem pontosan ugyanaz. Magyarázzátok meg, hogy mi a különbség a párokba állított szavak között!

a) *hibázik – vétkezik*

Megoldás: Mindkettő azt jelenti, hogy valaki valamit rosszul csinál, helytelenül cselekszik. A 'hiba' általában kisebb, illetve lehet olyan jellegű dolog, aminek nincsenek erkölcsi vonatkozásai. Egyszerűen eltéveszt valamit az ember tudatlanságból vagy csak egy ügyetlen mozdulat által. A 'vétek' súlyosabb, mert mindenképpen a bűnnel rokonítható. Aki vétkezik, az valamilyen erkölcsi törvény vagy szabály ellen vét, és annak a tudatában is van, amikor azt a vétséget elköveti. **(2 pont a két kifejezés értelmezéséért, és további 2 pont a kettő közötti különbség helyes magyarázatáért.)**

b) *jóhiszemű – hiszékeny*

Megoldás: Mindkét kifejezés utalhat olyan emberre, akit könnyű becsapni, mert elhisz valamit, amit nem kellene. A 'jóhiszemű' mégis inkább jó tulajdonság, mert azt jelenti, hogy az emberben bizalom van mások iránt. Jóindulattal nem feltételez rosszat másokról. A 'hiszékeny' inkább rossz tulajdonság, mert azt jelenti, hogy butaságból könnyen elhisz mindenféle ostobaságot. **(2 pont a két kifejezés értelmezéséért, és további 2 pont a kettő közötti különbség helyes magyarázatáért.)**

c) *lelkes – vakbuzgó*

Megoldás: Mindkettő olyan személyt jelent, aki kedvvel, odaadással tesz valamit, vagy viszonyul egy dologhoz. A lelkes inkább jó tulajdonság; olyan összefüggésben használjuk, amelyben az illető valamilyen jó dologgal azonosul érzelmileg. Erős, intenzív érzést jelent, még sincs benne túlzás. A vakbuzgó személy azonban „vakon”

buzgó, azaz meggondolatlanul lelkesedik akár valami rossz dolog vagy eszme iránt is, amelyért örültségekre is képes; ez tehát rossz tulajdonság. **(2 pont a két kifejezés értelmezéséért, és további 2 pont a kettő közötti különbség helyes magyarázatáért.)**

d) *meggyőződés – rögeszme*

e) **Megoldás:** Mindkettő egy erős, szilárd hitre utal. A meggyőződés inkább pozitív, mert magában foglalja az értelmet, a megelőző gondolkodást, hiszen az ember „meggyőződött” valamiről, mielőtt abban erősen hinni kezdett. A rögeszme egyfajta makacs ragaszkodás valami nyilvánvaló tévedéshez, téveszme. Ezt a kifejezést kizárólag rosszálló, pejoratív értelemben használjuk. **(2 pont a két kifejezés értelmezéséért, és további 2 pont a kettő közötti különbség helyes magyarázatáért.)**

3. feladat (12 pont)

Találjatok ki egy rövid kis jelenetet, történetet a „*vak tyúk is talál szemet*” szólás értelmének, tanulságának bemutatására, majd a zsűri előtt adjátok elő legfeljebb 3 percben!

Pontozás:

A jelenetre kapható maximális **12 pont** az alábbi részpontokból áll:

- a kapott közmondás, szólás megértése és helyesen értelmezett, alkalmazott előadása: **3 pont**
- a jelenet kidolgozottsága, az időkeret arányos kitöltése: **3 pont**
- az előadás ötletessége, kreativitás: **3 pont**
- a kommunikáció (akár nem verbális) minősége, érthetőség, világos közlés: **3 pont**

BOLYAI ANYANYELVI CSAPATVERSENY
ORSZÁGOS DÖNTŐ-SZÓBELI (2024. DECEMBER 14.)

6. osztály
PONTOZÁSI ÚTMUTATÓ

Az egyes szavak, kifejezések magyarázatával, illetve a kifejtendő kérdésekre adott válaszmintákkal természetesen csak a leginkább elvárható, a legvalószínűbb lehetséges válaszokat közöljük. Mérlegelés alapján minden jó válasz elfogadható.

Az itt következő három feladatot 20 perces felkészülési idő után kell a zsűri előtt előadnotok. Az első két feladat ismertetésére legfeljebb 4 perc, a 3. feladat bemutatására legfeljebb 3 perc áll rendelkezésre.

1. feladat (5 pont)

Tamási Áron *Fanyelű bicska* című novellájából idézünk. Olvassátok el a részletet, majd válaszoljatok a kérdésekre!

„Gyermekkoromban nagy tolvaj voltam. De voltak nálamnál nagyobb tolvajok is. A gyermekek között tán nem. Hanem a felnőttek között! Bajom ezek közül többel akadt, de nyugodjanak ezek a gyermekkori pettyek fátyol alatt. Ellenben egynek nincs kegyelem! Úgy emlékszem, mintha tegnap lett volna: fülledt és szagos nyár volt. Azaz mégsem egészen nyár, mert csak a farka. A sok mezei munka megtorlódva bőgött a dolgos után, s napbúváskor mi már künn is voltunk az Isten földjén. Édesanyám otthon maradt, hogy nekünk délebédet főzzön. Azonban még nem is harangoztak volt délre, s ő már megjelent a mannával: a nagy kantáros fazékkal s egy meleg cipókával. Mindjárt családdá kuporodtunk, imádkoztunk futva egy kurtát, s hozzáláttunk az ebédeléshez.”

1) Mit jelentenek az alábbi fél mondatok, kifejezések?

a) „nyugodjanak ezek a gyermekkori pettyek fátyol alatt”

Megoldás: E fél mondatot úgy kell érteni, hogy jobb, ha ezek gyerekkori kis csínytevések már soha nem derülnek ki. **(1 pont)**

b) „a sok mezei munka megtorlódva bőgött a dolgos után”

Megoldás: Rengeteg teendő volt, aratás, betakarítás; és sok emberre, munkás kézre volt szükség. **(1 pont)**

c) „napbúváskor”

Megoldás: Hajnalban, napkeltekor. **(1 pont)**

d) „imádkoztunk futva egy kurtát”

Megoldás: Gyorsan, röviden imádkoztunk. **(1 pont)**

2) A hagyomány szerint minek az emlékére szól a déli harangszó?

Megoldás: A déli harangszót a pápa (III. Kallixtusz) rendelte el a hagyomány szerint Hunyadi Jánosnak a török felett aratott 1456-os nándorfehérvári diadalára. **(1 pont)**

2. feladat (16 pont)

Az előző feladatban olvasható Tamási Áron-idézet egyes szavaira vonatkoznak a következő kérdések, illetve feladatok.

a) Milyen szófajúak a következő szavak?

nincs

Megoldás: Ige/Létige. **(2 pont)**

gyermekkori

Megoldás: (Főnévből képzett) melléknév. **(2 pont)**

b) Keressetek az idézet első két mondatában két olyan szót, amely tartalmaz jelet (mint toldaléktípust)!

Megoldás: A lehetséges szavak: *Gyermekkoromban, voltam, voltak, nagyobb, tolvajok*. **(Egy-egy helyes szóalak 2-2 pont)**

c) Milyen mássalhangzótörvény érvényesül a következő szavakban?

fazékkal

Megoldás: Írásban jelölt teljes hasonulás. **(2 pont – ha csak ’teljes hasonulást’ mondanak, 1 pont, ha hozzáteszik, hogy ’írásban jelölt’, akkor jár a 2 pont)**

földjén

Megoldás: Összeolvadás. **(2 pont)**

d) Helyesírásunk alapelvei (az írásmódok) közül mire példa az alábbi két szó?

nyugodjanak

Megoldás: A szóelemzés elvére. **(2 pont)**

többel

Megoldás: Az egyszerűsítés elvére. **(2 pont)**

3. feladat (12 pont)

Találjatok ki egy rövid kis jelenetet, történetet az „*Addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér!*” közmondás értelmének, tanulságának bemutatására, majd a zsűri előtt adjátok elő legfeljebb 3 percben!

Pontozás:

A jelenetre kapható maximális **12 pont** az alábbi részpontokból áll:

- a kapott közmondás, szólás megértése és helyesen értelmezett, alkalmazott előadása: **3 pont**
- a jelenet kidolgozottsága, az időkeret arányos kitöltése: **3 pont**
- az előadás ötletessége, kreativitás: **3 pont**
- a kommunikáció (akár nem verbális) minősége, érthető, világos közlés: **3 pont**

BOLYAI ANYANYELVI CSAPATVERSENY
ORSZÁGOS DÖNTŐ-SZÓBELI (2024. DECEMBER 14.)

7. osztály
PONTOZÁSI ÚTMUTATÓ

Az egyes szavak, kifejezések magyarázatával, illetve a kifejtendő kérdésekre adott válaszmintákkal természetesen csak a leginkább elvárható, a legvalószínűbb lehetséges válaszokat közöljük. Mérlegelés alapján minden jó válasz elfogadható.

Az itt következő három feladatot 20 perces felkészülési idő után kell a zsűri előtt előadnotok. Az első két feladat ismertetésére legfeljebb 4 perc, a 3. feladat bemutatására legfeljebb 3 perc áll rendelkezésre.

1. feladat (5 pont)

Gárdonyi Géza *Egri csillagok* című regényéből idézünk egy részletet. Olvassátok el, majd válaszoljatok a kérdésekre!

A szultán Óbuda alatt táborozott. (...) Délután öt óra tájban megindult a magyar hódoló küldöttség a királyi palota udvaráról. Elöl egy huszárszázad, utána a főurak katonasága, azok után a kincsvivő apródok. (A németekkel trafikált, hazaáruló Bornemissza Tamás kincseit vitték el a szultánnak ajándékolni.) Ismét egy csapat királyi katona, palotások, egyéb udvari szolgák, majd a főurak válogatott daliái. Azután maguk a főurak, s köztük a fehér kámzsás György barát. Szép és méltóságos volt az a kámza, ahogy ott fehérlett Török Bálint virágos, kék, nyári atlaszruhája mellett. A főurak között a kis királyfi hatlovas, aranyos hintója. Két udvari hölgy ült benne meg a dajka. A dajka ölében a fehér selyembe öltözött, kis, pirospozsgás, térden táncoló királyka.

- 1) Mi a címe a fejezetnek, amelyből a részlet származik?

Megoldás: Oda Buda! (1 pont)

- 2) Melyik évben történik az itt leírt esemény?

Megoldás: 1541-ben. (1 pont)

- 3) Mit jelentenek a részlet következő szavai?

a) *dalia*

Megoldás: Harcos férfi, vitéz katona. (1 pont)

b) *kámza*

Megoldás: Szerzetesi ruha, csuha / vagy ennek a csuklyája, kapucnija. (1 pont)

c) *barát*

Megoldás: Szerzetes. (1 pont)

2. feladat (16 pont)

Az előző feladatban olvasható Gárdonyi-idézet egyes szavaira vonatkoznak a következő kérdések, illetve feladatok.

- a) Keressétek meg az idézet utolsó mondatának igeneveit! Melyik milyen fajta igenév pontosan?

Megoldás: Sorrendben az első az „*öltözött*”. Ez befejezett melléknévi igenév. (2 pont – ha csak ’melléknévi igenevet’ mondanak, azért 1 pont jár) A második a „*táncoló*”, ami folyamatos melléknévi igenév. (2 pont – ha csak ’melléknévi igenevet’ mondanak, azért 1 pont jár)

- b) Milyen szófajta a szöveg következő, aláhúzott szavai?

után

Megoldás: Névutó. (2 pont)

az

Megoldás: Mutató névmás. (2 pont – ha csak ’névmást’ mondanak, azért csak 1 pont jár)

- c) Milyen mássalhangzótörvény érvényesül a következő szavakban?

küldöttség

Megoldás: Összeolvadás. (2 pont)

németekkel

Megoldás: (Írásban jelölt) teljes hasonulás. (2 pont)

- d) Bontsátok szóelemekre a következő szóalakokat! Nevezzétek is meg az egyes szóelemeket!

táborozott

Megoldás: Tábor-oz-ott → szótő + igeképző (kötőhanggal) + a múlt idő jele (kötőhanggal) (2 pont)

katonasága

Megoldás: Katona-ság-a → szótő + főnévképző + birtokos személyjel. (2 pont)

3. feladat (12 pont)

Találjatok ki egy rövid kis jelenetet, történetet a „*a szőnyeg alá söpör*” szólás értelmének, tanulságának bemutatására, majd a zsűri előtt adjátok elő legfeljebb 3 percben!

Pontozás:

A jelenetre kapható maximális **12 pont** az alábbi részpontokból áll:

- a kapott közmondás, szólás megértése és helyesen értelmezett, alkalmazott előadása: **3 pont**
- a jelenet kidolgozottsága, az időkeret arányos kitöltése: **3 pont**
- az előadás ötletessége, kreativitás: **3 pont**
- a kommunikáció (akár nem verbális) minősége, érthető, világos közlés: **3 pont**

BOLYAI ANYANYELVI CSAPATVERSENY
ORSZÁGOS DÖNTŐ-SZÓBELI (2024. DECEMBER 14.)

8. osztály
PONTOZÁSI ÚTMUTATÓ

Az egyes szavak, kifejezések magyarázatával, illetve a kifejtendő kérdésekre adott válaszmintákkal természetesen csak a leginkább elvárható, a legvalószínűbb lehetséges válaszokat közöljük. Mérlegelés alapján minden jó válasz elfogadható.

Az itt következő három feladatot 20 perces felkészülési idő után kell a zsűri előtt előadnotok. Az első két feladat ismertetésére legfeljebb 4 perc, a 3. feladat bemutatására legfeljebb 3 perc áll rendelkezésre.

1. feladat (5 pont)

Egy ismert novellából idézünk egy részletet. Olvassátok el, majd válaszoljatok a kérdésekre!

Nézték egy darabig, hogy majd csak előbukkan a kanyarodónál, de meg nem láthatták. Elnyelte nyilván a sötétség, vagy hogy talán Sós Pál uram fogta ki útközben a csáklyával... Hanem hát azt mondja öki gyelme, hogy ott volt ugyan, de színét se látta a jószágnak, ami úgy is van akkor, ha olyan módos, tekintélyes ember állítja, ki már az idén is kevesellte a mezőbírói hivatalát, mert öregbíró lesz, ha élünk, esztendőre ilyenkorra. Ámbátor, ha már szóba jött az a bárány, mégis furcsa eset, hogy míg a felsővégen mindenki tud róla, Sós Pálék kertjénél egyszerre nyoma vész, az alsóvégek közül már nem látta senki. Amennyi itt a rossz nyelv, (...) százan is kinyújtják lapátnak, hogy a mások becsületét hordják el rajta.

- 1) Ki a szerzője az idézett novellának?

Megoldás: Mikszáth Kálmán. (1 pont)

- 2) Mi a sorsa a részletben említett báránynak?

Megoldás: A bárányt valóban Sós Pál foghatta ki, az biztos, hogy hozzá került. Ő megölte, megölette, és a bundájából új ködmönt készíttetett. (1 pont)

- 3) Mit jelentenek az alábbi szavak?

- a) *csáklya*

Megoldás: (Kampós) hosszú rúd, amellyel (sekélyebb vízben) a csónakot előrebb lökik, mozgatják. (1 pont)

- b) *módos*

Megoldás: Gazdag, jómódú. (1 pont)

- 4) Hogyan kell érteni az idézet utolsó mondatát?

Megoldás: Sok a pletykás ember, akik rosszindulatból rágalmaznak másokat. (1 pont)

2. feladat (16 pont)

Az előző feladatban olvasható idézet egyes szavaira vonatkoznak a következő kérdések, illetve feladatok.

- a) Milyen szófajúak a részletben a következő szavak?

olyan

Megoldás: Mutató névmás (melléknévi). (2 pont – ha csak 'névmást' mondanak, azért csak 1 pont jár)

ha

Megoldás: Kötőszó. (2 pont)

- b) Bontsátok szóelemekre a következő szóalakokat!

láthatták

Megoldás: lát-hat-t-ák → szótő + a ható ige képzője + a múlt idő jele + igerag vagy igei személyrag. (2 pont)

kertjénél

Megoldás: kert-jé-nél → szótő + birtokos személyjel + határozórag (2 pont)

- c) Milyen mondatrészek szerepét töltik be az alábbi szavak az idézet utolsó mondatában?

rossz

Megoldás: Minőségjelző. (2 pont)

mások

Megoldás: Birtokos jelző. (2 pont)

- d) Pontosan milyen mássalhangzótörvény érvényesül a következő szavakban?

sötétség

Megoldás: Összeolvadás. (2 pont)

fogta

Megoldás: Zöngésség szerinti részleges hasonulás. (2 pont)

3. feladat (12 pont)

Találjatok ki egy rövid kis jelenetet, történetet a „*homokba dugja a fejét*” szólás értelmének, tanulságának bemutatására, majd a zsűri előtt adjátok elő legfeljebb 3 percben!

Pontozás:

A jelenetre kapható maximális **12 pont** az alábbi részpontokból áll:

- a kapott közmondás, szólás megértése és helyesen értelmezett, alkalmazott előadása: **3 pont**
- a jelenet kidolgozottsága, az időkeret arányos kitöltése: **3 pont**
- az előadás ötletessége, kreativitás: **3 pont**
- a kommunikáció (akár nem verbális) minősége, érthető, világos közlés: **3 pont**